

ЕРМОЛАЄВА

Тетяна Вікторівна

УДК 349.6

ЗАПОРОЖЕЦЬ

Анастасія Андріївна

ПРАВОВИЙ СТАТУС АГРОХІМІЧНОГО
ПАСПОРТУ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИTHE LEGAL DESIGNATION OF
AGROCHEMICAL CERTIFICATION OF
AGRICULTURAL LANDк.ю.н., доцент кафедри,
Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрогостудент, Національний
юридичний університет імені
Ярослава Мудрого

На сьогодні, забезпечення стійкого розвитку Держави є, в першу чергу, обов'язком уряду держави, що потребує розробки національних програм та відповідної політичної стратегії. В Україні вже тривалий іде трансформаційний період, протягом якого ефективність функціонування економіки України, добробут та здоров'я нації, розвиток виробництва та його масштаби тісно пов'язані з землею. У статті дослідженні правові аспекти регулювання відносин у сфері здійснення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення за законодавством України. Визначено прогалини у законодавчому регулюванні. Наведено причини неефективного землекористування. Сформовано пропозиції покращення правового регулювання агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення. Запропоновано законодавче закріплення обов'язковості еколого-агрохімічної паспортизації.

* * *

На сегодня, обязанностью правительства страны, в первую очередь является обеспечения устойчивого развития, что требует разработки национальных программ и соответствующей политической стратегии. В Украине уже длительное время идет трансформационный период, в течение которого эффективность функционирования экономики, благосостояние и здоровье нации, развитие и его масштабы тесно связаны с землей. В статье проанализированы некоторые аспекты правового регулирования агрохимической паспортизации земель сельскохозяйственного назначения в Украине. Наведены причины неэффективного землепользования. Сформированы предложения улучшения правового регулирования агрохимической паспортизации земель сельскохозяйственного назначения. Предложено законодательное закрепление обязательности эколого-агрохимической паспортизации.

* * *

Today first and foremost, the responsibility of the government of the state is ensuring sustainable development, which requires the development of national programs and an appropriate political strategy. There is a transformation period in Ukraine, for a long time, during which the efficiency of functioning of the Ukrainian economy, the welfare and health of the nation, the development of production and its scale are closely linked with the land. However, recently the domestic land policy has undergone many radical changes. Primarily this is due to the lack of an effective mechanism for the functioning and regulation of land relations. State regulation of land resources in favor of public satisfaction guarantee of property interests and an important factor for socio-economic stability of its financial, economic and environmental security. This article analyzed some aspects of regulation agrochemical certification of agricultural land in Ukraine. Of course, today there are many problems (including lack of financial resources, legal and regulatory framework, lack of government support, unattractive domestic enterprises to foreign investors) that prevent efficient and qualitative development of enterprises. In nature you can take everything you need to mankind, but it can not violate its equilibrium. The use of agricultural natural resources of the land area should be based on the assertion that the earth is not only the heritage of their ancestors and the descendants borrowed. Rational using of land resources are an extremely important natural science and socio-economic problem. Which one sold by the balance between the necessary economic growth and, at the same time, the preservation of land resources. The reasons of ineffective land use are demonstrated. Defined gaps in legislative regulation. Formed proposals to improve regulation of agrochemical certification of agricultural lands. The legislation to set up binding ecological and agrochemical certification is proposed.

Ключові слова: агрохімічна паспортизація, деградація сільськогосподарських угідь, збитки від деградації, родючість, ґрунти

Ключевые слова: агрохимическая паспортизация, деградация сельскохозяйственных земель, убытки от деградации, плодородие, ґрунты

Keywords: agricultural chemistry passport-system, degradation of agricultural land, damage caused by degradation, fertility, soil

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку України, земля є однією зі сфер, де зберігається позитивне сальдо зовнішньої торгівлі. До того ж Україна володіє 27 % світових площ кращих чорноземів. Має сприятливий клімат для розвитку землеробства. Країна має майже 34 млн. га орної землі, в той же час як світова житниця – Канада тільки 25 млн. га. Аграрне виробництво становить близько 15 % ВВП країни, а з урахуванням переробної галузі показник сягає 33-35 %. У 2013 р. валове

виробництво продукції агропромислового комплексу сягало понад 253 млрд. грн, експорт сільськогосподарської продукції з України становив 17,3 млрд. доларів США. Це понад 27 % загального експорту держави. До бюджету від підприємств АПК надійшло 47 млрд. грн. [1, с. 59].

Відтак, раціональне використання земельних ресурсів є надзвичайно важливою природничо науковою та соціально-економічною проблемою, яка вирішується на основі балансу між необхідним економічним ростом та збереженням земельних ресурсів [2]. Беручи до

уваги – екологічність, як принцип оптимізації використання земельних ресурсів [3, с. 25], який враховує систему заходів щодо охорони земель від деградації у результаті дії водної і вітрової ерозії, порушення водного і сольового режимів, дегуміфікації і виснаження поживними речовинами ґрунтів, їх забруднення агрохімікатами і техногенними викидами. Якраз його реалізацію забезпечує агрохімічна паспортизація земель. Відповідно до чинного законодавства, а саме у ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення це обов'язкове агрохімічне обстеження ґрунтів з видачею агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки, в якому фіксуються початкові та поточні рівні забезпечення поживними речовинами ґрунтів, рівні їх забруднення токсичними речовинами та радіонуклідами [4]. Його призначення розкрито у ст. 37 Закону України «Про охорону земель» від 19.06.2003 дані агрохімічної паспортизації земель використовуються в процесі регулювання земельних відносин при: передачі у власність або наданні в користування, в тому числі в оренду, земельної ділянки; зміні власника земельної ділянки або землекористувача; проведенні грошової оцінки земель; визначенні розмірів плати за землю; здійсненні контролю за станом родючості ґрунтів.

Форму агрохімічного паспорта та порядок його ведення встановлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин.[5] Окремо слід звернути увагу на нормативно правовий акт, який є чинним і визначає у ст. 4 Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» запровадження ефективної системи охорони родючості ґрунтів, проведення суцільної агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення [6].

МЕТОЮ РОБОТИ є опрацювання та аналіз досліджень у сфері збереження та відтворення родючості ґрунтів та визначення агрохімічної паспортизації земель як обов'язкової складової при передачі земельних ділянок у власність, користування та одним із основних заходів щодо охорони та підвищення родючості.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні досліджень використовувався метод порівняння та структурно-логічного аналізу – для виявлення закономірностей та їх узагальнення за для формулювання висновку.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливим засобом локалізації правового регулювання у сфері сільськогосподарського землекористування є складання агрохімічних паспортів полів. Керуючись ст. 56 Закону України "Про землеустрій", яка встановлює перелік документів, що складають технічну документацію із землеустрою тобто слугують для посвідчення право власності на земельну ділянку. Слід наголосити, що серед цей перелік не містить агрохімічного паспорта [7]. Зокрема п. 2 ст. 118 Земельного Кодексу України передбачено, що рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо приватизації земельних ділянок приймається у місячний строк на підставі технічних матеріалів та

документів що підтверджують розмір земельної ділянки, тобто до них відносять, також, і вищезгадану технічну документацію із землеустрою.

Відповідно до п. 3.5 Наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України "Про затвердження Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки" від 11.10.2011 № 536 (далі – Наказ № 536), вказує на те, що наявність агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки є обов'язковою при передачі земельних ділянок у власність, користування, а не до прийняття рішення про передачу у власність [8].

Слід звернути увагу на те, що право власності виникає не з моменту прийняття рішення про передачу у власність, а з моменту державної реєстрації цих прав про це зазначено у ст. 125 Земельного Кодексу України право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав.

Таким чином, агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення є обов'язковою складовою державної реєстрації при передачі земельних ділянок у власність, наданні у користування, відповідно до вищезазначеного Наказу. Також про цей обов'язок зазначається у ст. 37 ЗУ "Про охорону земель", з метою здійснення контролю за динамікою родючості ґрунтів систематично проводиться їх агрохімічне обстеження, видаються агрохімічні паспорти, в яких фіксуються початкові та поточні рівні забезпечення поживними речовинами ґрунтів і рівні їх забруднення [5].

Однак, на сьогодні судова практика досить розбіжно розглядає спори з цього приводу. Звісно ж існує судова дикреція, яка повинна конкретизувати зміст абстрактних, відносно визначених правових норм і адаптувати їх до конкретних життєвих ситуацій. Водночас судова дискреція спрямована на подолання правової невизначеності, проте, на сьогодні, варіативність кінцевого результату вирішення справи судом призводить до неоднозначності судової практики, яка склалась з приводу обов'язковості агрохімічної паспортизації земель.

Так, Апеляційний суд Запорізької області від 14.12.2017 р. у справі № 322/530/17 постановив ухвалу у якій посилався на ст. 37 Закону України «Про охорону земель» та прийшов до висновку про обов'язкову агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення передбачену і Законом України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» (ст.ст. 1, 9).

При вирішенні іншої справи, Апеляційний суд Житомирської області в ухвалі від 29.11.2017 р. справа № 287/578/16-ц, суд спираючись на положення ч. 1, 4, 5, 6 ст. 37, ст. 54 Закону України «Про охорону земель», ст. 1 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», п. 6.2. Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, затвердженого Наказом Міністерства аграрної політики України № 51 від 26 лютого 2004 р., зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29 березня 2004 р. також прийшов до висновку про обов'язкове агрохімічне обстеження ґрунтів з видачею агрохімічного паспорта поля.

Протилежні висновки містяться в ухвалі Апеля-

ційного суду Донецької області від 07.11.2017 р. справа № 220/416/16-ц, колегія суддів прийшла до висновку про те, що діюче законодавство не містить положень щодо обов'язку землекористувача замовляти агрохімічний паспорт. Обґрунтовуючи таке твердження, тим, що Порядок ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки, затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України 11.10.2011, який регулює процедуру виготовлення, видачі та застосування агрохімічного паспорта поля (земельної ділянки), не містить приписів, які б зобов'язували замовляти такий паспорт, розробляти проекти землеустрою саме землекористувачем. До того ж ст. 5 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення проводить центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики.

Також, Рівненський апеляційний господарський суд постановив від 22.06.2018 р. у справі № 924/1122/17, постановив, що обов'язок щодо виготовлення агрохімічного паспорта поля є необґрунтованим, колегія суддів зазначає, що ні Законом України «Про оренду землі», ні Земельним кодексом України у процедурі поновлення договору оренди землі не передбачено обов'язку подавати агрохімічний паспорт поля.

Доречно підсумувати, що в цілому підсумкового рішення касаційної інстанції стосовно законності та обґрунтованості оскаржуваних справ, зі спірним питанням обов'язковості проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, немає.

ВИСНОВКИ

Законодавцем поступово запроваджується контроль за родючістю ґрунтів. Водночас вагомим вдосконалень та впорядкувань потребують законодавчі акти, що визначають порядок здійснення контролю за використанням та охороною сільськогосподарських земель.

За для організації дієвого контролю за використанням та охороною земель у державі за допомогою суцільної агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення слід, на нашу думку, внести відповідні зміни до законодавства, а саме визначити статус агрохімічному паспорту земельної ділянки, як додатку до правостановлюючого документу на землі сільськогосподарського призначення.

Впровадження зазначеної зміни дозволить створити вагомий важель впливу на стан збереження та відтво-

рення якісних характеристик основного національного багатства нашої держави – землі.

Список використаних джерел

1. Семенда О.В. Напрями підвищення родючості та охорони якості ґрунтів. *Агросвіт*. 2014. № 6. С. 58-62.
2. Гарнага О.М. Еколого-економічні засади формування ринку сільськогосподарських земель. Рівне, 2006. 142 с.
3. Дацько Л.В., Майстренко М.І. Екологічні та економічні аспекти сталого землекористування для відтворення родючості ґрунтів. *Охорона родючості ґрунтів*. 2012. № 8. С. 24-39.
4. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 29. С. 1432.
5. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 29. С. 1431.
6. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. *Офіційний вісник України*. 2005. № 45. С. 2826.
7. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 25. С. 1178.
8. Про затвердження Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки: Наказ М-ва аграрної політики та продовольства України від 11.10.2011 р. № 536. *Офіційний вісник України*. 2011. № 102. С. 3764.

References

1. Semenda O.V. Directions of fertility enhancement and soil quality protection. *Agrosvit*. 2014. № 6. pp. 58-62. (in Ukrainian)
2. Harnaga O.M. Ecological and economic principles of forming the market of agricultural land. Rivne, 2006. 142 s. (in Ukrainian)
3. Datsko L.V., Majstrenko M.I. Ecological and economic aspects of sustainable land use for reproduction of soil fertility. *Protection of soil fertility*. 2012. № 8. S. 24-39. (in Ukrainian)
4. About state control over the use and protection of land: Law of Ukraine 19.06.2003. № 963-IV. *Official Bulletin of Ukraine*, 2003. № 29. P. 1432. (in Ukrainian)
5. About land protection: Law of Ukraine 19.06.2003 r. № 962-IV. *Official Bulletin of Ukraine*, 2003. № 29. P. 1431. (in Ukrainian)
6. About the Basic Principles of the State Agrarian Policy for the period until 2015: Law of Ukraine 18.10.2005. № 2982-IV. *Official Bulletin of Ukraine*, 2005. № 45. P. 2826. (in Ukrainian)
7. On Land Management: Law of Ukraine 22.05.2003. № 858-IV. *Official Bulletin of Ukraine*, 2003. № 25. P. 1178. (in Ukrainian)
8. About approval of the Agrochemical passport of the field, land plot: Order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine from 11.10.2011. № 536. *Official Bulletin of Ukraine*, 2011. № 102. P. 3764. (in Ukrainian)